

EASTERN REVIEW 2024, T. 13(1)

Adam Oziemski

 <https://orcid.org/0009-0005-8611-2103>

Uniwersytet Łódzki

e-mail: adam.ozieski@edu.uni.lodz.pl

Mniejszość LGBTQ+ w piłce nożnej mężczyzn w Europie – zarys problemu

Abstrakt. Europejskie środowisko piłkarskie jest niejednorodną, luźną społecznością, w której istnieje wiele różnic uwarunkowanych tłem kulturowym, historycznym czy uregulowaniami prawnymi. Niniejszy artykuł zainspirowany został własnymi obserwacjami i widoczną potrzebą zbadania, jak formuje się społeczność LGBTQ+ w ramach środowiska kibicowskiego i piłkarskiego. Opracowanie porusza rozległy temat i ma być przyczynkiem do rozpoczęcia dyskusji na temat okoliczności konsolidowania się jednostek ze środowiska LGBTQ+ wśród kibiców piłki nożnej oraz piłkarzy. W ostatnich latach zaobserwować można emancypację tychże grup, która ze względu na szereg czynników zachodzi i ewoluuje w różny sposób. W piłce nożnej szczególnie dostrzega się odniesienie do osób LGBTQ+ oraz ich grupowanie ze względu na hermetyczny charakter nadal silnie zmaskulinizowanego środowiska, gdzie dochodzi do marginalizacji gejów, lesbijek czy osób transpłciowych.

Słowa kluczowe: LGBT, homofobia, piłka nożna, LGBT w piłce nożnej, Bundesliga, Premier League

© by the Author, licensee University of Lodz – Lodz University Press, Lodz. Poland. This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution license CC-BY-NC-ND 4.0 (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>)
Received: 03.07.2024. Verified: 04.12.2024. Accepted: 08.05.2025.

Information: University of Lodz. **Conflicts of interests:** None. **Ethical considerations:** The Author assure of no violations of publication ethics and take full responsibility for the content of the publication. **The percentage share of the author in the preparation of the work is:** 100%. **Declaration regarding the use of GAI tools:** Not used.

The LGBTQ+ Minority in European Men's Football: An Overview

Abstract. The European football environment is a heterogeneous, loosely-knit community marked by numerous differences stemming from cultural, historical, and legal backgrounds. This article is inspired by personal observations and the evident need to investigate the formation of LGBTQ+ communities within the fan and footballer environment. The paper addresses this extensive topic and aims to initiate a discussion on the circumstances under which LGBTQ+ individuals consolidate within football fans and players. The emancipation of a discriminated minority within its own environment must prove itself and, due to a number of factors, occurs and evolves in various ways. In football, the reference to LGBTQ+ and their grouping is particularly noticeable due to the insular nature of a still heavily masculinised environment, where gay, lesbian, transgender, and queer individuals are marginalised.

Keywords: LGBT, homophobia, football, LGBT in football, Bundesliga, Premier League

Cel pracy i metodologia

Celem tekstu jest wykazanie skomplikowanych zależności i procesów wpływających na funkcjonowanie osób nieheteronormatywnych w środowisku piłkarskim – zarówno jako zawodników na poziomie profesjonalnym i amatorskim, jak też wśród społeczności kibicowskich. Co więcej, zamierzeniem autora jest udowodnienie wytworzenia się konkretnych postaw, takich jak asymilacja tudzież alienacja, będących próbą odnalezienia się społeczności LGBTQ+¹ w specyficznym, homogenicznym świecie piłki nożnej. Nie jest to zagadnienie powszechnie podejmowane w polskim piśmiennictwie, więc ze względu na niedobór źródeł, korzysta się z literatury anglojęzycznej. Pisząc niniejszy artykuł, który ma charakter przeglądowy, wykorzystano metodę analizy treści, korzystając głównie z dostępnych materiałów i dokonując przeglądu opisywanych inicjatyw lub wydarzeń.

¹ Lesbijki, geje, osoby biseksualne, transpłciowe, queer i inne mniejszości seksualne.

1. Kontekst historyczny

Punktem wyjścia do rozważań na temat heteronormatywnego charakteru środowiska futbolowego jest historia angielskiej piłki, która narodziła się na przełomie XIX i XX w. W tym czasie zaczęły się formować organizacje sportowe, powstało prawo i normy odpowiadające za popularyzację piłki nożnej, która rozwinęła się wśród jednej szczególnej warstwy społecznej – angielskiej klasy robotniczej (Letts, Magrath, 2022). Bardzo istotną rolę w kształtowaniu się środowiska piłkarskiego odgrywały normy kulturowe i segregacja płciowa. Chłopcy, przeznaczeni do pracy w fabrykach, w klubach sportowych poddawani byli treningom dyscypliny, a samopoświęcenie stało się wartością samą w sobie. Walka o wynik na boisku towarzyszyła zmaganiom o utrzymanie rodziny w pracy charakteryzującej się niebezpieczeństwem i trudnymi warunkami. To oni – młodzi mężczyźni utrzymujący na swoich barkach angielski przemysł – rekrutowani byli do pierwszych sportowych towarzystw robotniczych i klubów sportowych.

Zrozumienie ówczesnego środowiska wymaga zastanowienia się nad konceptem męskości i męskich wzorców płciowych promowanych w czasach drugiej rewolucji przemysłowej. Michael Kimmel (2004) pisze, że stałym zjawiskiem jest rywalizacja, porównywanie i wzajemne ocenianie siebie przez mężczyzn. Ciągłe udowadnianie rówieśnikom swoich osiągnięć – takich jak złowienie dużej ryby, zakup nowego samochodu, strzelenie bramki – prowadzi do niekończącego się wyścigu, w którym przegrany jest każdy, kto wyłamuje się z założonych z góry schematów i wzorców. Badacz twierdzi, że heroiczne czyny oraz podejmowanie nowych wyzwań to próba uzyskania przez rówieśników uznania – *przysnania męskości*. Świat, który zbudowaliśmy daje mężczyznom siłę i możliwości, ale jednocześnie zamyka ich w klatce zbudowanej z norm i wymagań. To powoduje ból, cierpienie oraz izolację. Izolacja ta została opisana przez rozlicznych badaczy i składa się na nią przede wszystkim ignorowanie własnych emocji i potrzeb.

Alienacja od kobiet oraz innych mężczyzn wynika z braku możliwości przysnania się do własnej słabości, gdyż to pozbawiłoby mężczyznę budowanej przez lata *męskości*. Co więcej, strach, ból czy smutek mogą zostać skorelowane z domniemaną homoseksualnością, ponieważ to gejom przypisywano większą otwartość emocjonalną. Warto zwrócić uwagę, że tutaj pojawia się centralne pojęcie tego tekstu – homofobia. Można ją rozumieć różnie, lecz definicja ukuła przez badaczy zajmujących się problemami płci kulturowej wydaje się w tej pracy najbardziej adekwatna. Homofobia nie jest strachem przed gejami. Nie jest również nienawiścią skierowaną w stronę mniejszości, choć często tak się wyraża. Homofobia to strach przed *demaskulinizacją*, przed obdarciem z budowanego przez lata wizerunku mężczyzny silnego, niezłomnego i zawsze skorego do rywalizacji. Według mężczyzn (w czasach rewolucji przemysłowej) okazanie strachu jest ujawnieniem swojej słabości, przysnaniem, że nie są tak męscy, na jakich

wyglądają, a to powoduje wstyd. Zdaniem Kimmela, wstyd powoduje milczenie, które później przejawiane jest w aprobowaniu homofobicznych czy seksistowskich żartów (Kimmel 2004).

Pierwszym zawodnikiem, który publicznie powiedział o swojej nieheteronormatywnej orientacji seksualnej był angielski piłkarz – Justin Fashanu. Jego historia przytaczana jest w większości dyskusji dotyczących homofobii w sporcie, bowiem Justin – dziewiętnastoletni czarnoskóry piłkarz najpopularniejszej ligi na świecie – w 1990 r. podniósł temat, który celowo ukrywano przed opinią publiczną i środowiskiem. Temat homoseksualności wśród piłkarzy stanowił tabu i przez wzgląd na wyżej opisaną, kruchą *męskość* był zakazany. Dlatego postawę Fashanu i jego coming out traktować można jako akt heroizmu i niezwyklej odwagi. W konsekwencji, Fashanu oskarżony został o molestowanie, a media tworzyły wizerunek piłkarza „niestabilnego umysłowo” (Caudwell, 2011). Po ośmiu latach oskarżeń i walki o sprawiedliwość Justin Fashanu popełnił samobójstwo (Justin Fashanu found hanged...). Nawet po tym wydarzeniu, media postrzegały mężczyznę tylko przez pryzmat jego orientacji seksualnej i coming outu. Udział w tej tragedii miał też brat piłkarza, który publicznie odrzucił pamięć o bracie jako geju i wymazał go ze swojego życia (Caudwell, 2011).

Świat, a wraz z nim wzorce kulturowe, przez ponad 150 lat istnienia zinstytucjonalizowanej piłki nożnej ewoluował. Społeczeństwo się zmienia i w Europie Zachodniej mężczyzna korzystający z pomocy psychiatry czy psychologa nie powoduje już zdziwienia czy agresji. Idea *męskości* jest konstruktem społecznym stworzonym na potrzeby czasów. W dobie mediów społecznościowych i zdobywania popularności nie wzbudza kontrowersji mężczyzna malujący paznokcie czy stosujący makijaż. Wiek XXI wraz z globalizacją i podwyższeniem poziomu życia przyniósł odwagę przełamywania norm narzuconych przez płęć kulturową. Rolą tego artykułu jest wskazanie, w jaki sposób środowisko piłkarskie konfrontuje się z otwartym i zróżnicowanym światem. Ze względu na ograniczony charakter tekstu, nie jest możliwe przytoczenie całej historii ruchu emancypacyjnego osób LGBTQ+ w piłce nożnej. Warto jednak, z uwagi na specyfikę i skomplikowanie tematu, przytoczyć kontekst historyczno-kulturowy.

2. Asymilacja – dlaczego homoseksualni piłkarze nie decydują się na coming out?

Mimo emancypacji osób LGBTQ+ w krajach demokracji liberalnej, mity, wyobrażenia i przyzwyczajenia dalej kształtują sportowy świat, który wydaje się odporny na trendy i zmiany zachodzące w społeczeństwie. Caroline Fusco opisała sport jako „heterosexist institution” (Fusco, 1995), a tzw. hegemoniczna *męskość* jest punktem wyjścia dla prac naukowych poświęconych tematowi dyskryminacji

w sporcie (Jones, McCarthy 2008). Homofobia, stanowiąca istotny element wyobrażonego konceptu męskości, złączona jest ze społecznością piłki nożnej wręcz nierozzerwalnie, co udowadniają badania prowadzone zwłaszcza w pierwszej dekadzie XXI w. i wcześniej (Hughson, Free, 2011).

W momencie pisania tego artykułu, jest tylko trzech zawodowych piłkarzy, którzy zdecydowali się na coming out w profesjonalnym futbolu definowanym w ramach Fédération Internationale des Associations de Footballeurs Professionnels (FIFPro), będącej światową organizacją zrzeszającą 66 organizacji piłkarskich. Zgodnie z danymi organizacji, na świecie jest 65 000 zawodowych piłkarzy.

Według najnowszych danych opublikowanych przez Ipsos w 2023 r. 3% mieszkańców globu identyfikuje się jako osoba homoseksualna, a 4% jako biseksualna (Ipsos Global Advisor).

Statystyki pokazują również zróżnicowanie kulturowe współczesnych społeczeństw, bowiem w Brazylii 15% respondentów zadeklarowało przynależność do grupy LGBTQ+, a w nieodległym Peru – tylko 4% (Ipsos Global Advisor). Nie sposób zatem dokładnie określić ilości osób homoseksualnych na świecie, ale można domniemywać, że są geje, którzy strzelali bramki dla reprezentacji Francji, Niemiec czy Polski. Obecność zaledwie kilku otwarcie homoseksualnych piłkarzy na świecie wskazuje na oczywisty niedobór reprezentacji mniejszości seksualnych w piłce nożnej. Szereg barier i stereotypów tworzonych przez dziesięciolecia zabetonował społeczność piłkarską, co doprowadziło do sytuacji, w której nie docierają do niej światowe trendy społeczne, takie jak emancypacja i widoczność osób LGBTQ+. Szczególną uwagę należy zwrócić na homoseksualnych piłkarzy, którzy nie zdecydowali się na coming out ze względu na przekonanie o wrogości swojego środowiska w stosunku do osób LGBTQ+. Sztandarym przykładem jest Thomas Hitzlsperger, który zdecydował się na coming out dopiero po zakończeniu kariery, co może potwierdzać powyższą tezę (Thomas Hitzlsperger: „I finally figured out...”). Zawodnicy tacy postanowili być częścią społeczności, w której zmuszeni są ukrywać wszystkie cechy i zdarzenia świadczące o ich homo- lub biseksualności. Proces, którego zostali podmiotami nazwać można asymilacją, czyli przyjęciem pewnych norm, wzorców i zachowań przypisywanych większości.

Próbę przeanalizowania barier świadczących o marginalizacji gejów podjęli m.in. Jamie Cleland, Ellis Cashmore i Kevin Dixon, lecz badania przez nich prowadzone skupiają się na angielskiej Premier League, pomijając dyskurs Europy Wschodniej czy innych państw Europy Zachodniej. Brytyjscy autorzy potwierdzają i podpierają swymi badaniami teorię Inclusive Masculinity Theory, albowiem 95% z 2663 respondentów wyraziło przyjazne podejście wobec potencjalnie homoseksualnych piłkarzy. Takie statystyki wskazują na pewien trend i skuteczność kampanii społecznych prowadzonych w Wielkiej Brytanii. Przewodnim tematem przytoczonego artykułu są jednak bariery uniemożliwiające homoseksualnym

piłkarzom „wyjście z szafy”, a te wskazane zostały trafnie i w większości są uniwersalne dla krajów cywilizacji Zachodu (Dixon, Cashmore, Cleland, 2022).

Każdy coming out jest sytuacją bezprecedensową, gdyż odbywa się w innym otoczeniu i podlega odmiennym uwarunkowaniom. Dla piłkarzy, którzy pamiętają tragedię Justina Fashanu, a na stadionach często słyszą homofobiczne hasła padające z trybun, potencjalny coming out może być ryzykiem, którego nie warto podejmować. Ciesząc się celebryckim statusem i zarabiając miliony dolarów rocznie – średnie wynagrodzenie w Premier League to 244,096 funtów (Average annual salary of Premier League players...) – piłkarze podporządkowują się zasadom i normom. W związku z tym istnieje przypuszczenie, że wolą podążać za radą ludzi, którymi otaczają się w swoim zawodzie, czyli ufać tym, którzy zapewniają im sukces (Dixon, Cashmore, Cleland, 2022).

Na tzw. środowisko piłkarskie składa się wiele osób oraz instytucji, które nie od razu przychodzą na myśl w kontekście kreowania wizerunku piłki nożnej na świecie. Wewnętrzne zależności, normy i przekonania skutecznie umacniają homofobiczne *status quo*. Los i obraz piłkarzy zależy od ludzi podejmujących decyzje na szczeblu klubowym. Pieniądze zarabiane dzięki starannie wykreowanemu wizerunkowi zawodników i ich dyspozycji trafiają do agentów, którzy przytaczani są w literaturze jako jeden z głównych powodów utrzymywania się LGBTQ-fobii. Nie wykorzystują oni różnorodności piłkarzy w celu uzyskania przychodu ze względu na zróżnicowaną, światową społeczność, do której starają się trafić z przekazem. Poruszenie na amerykańskim i europejskim rynku wywołane coming outem piłkarza mogłoby przynieść zysk klubom ze względu na popularność DEI (*diversity, equity, inclusion*), czyli ramy organizacyjne, których celem jest zapewnienie równości i różnorodności w miejscu pracy. Jednak ze względu na odbiorców na innych kontynentach, gdzie społeczeństwa są bardziej konserwatywne, nie ma woli do publicznego ogłaszania orientacji seksualnej piłkarza. W związku z tym, że agenci opierają swoje zarobki o procent z umów i kontraktów swoich klientów, starają się docierać do globalnej społeczności z zachowawczym, konserwatywnym przekazem (Dixon, Cashmore, Cleland 2022). Piłkarz jest dla klubu towarem, który musi przynosić zysk na wszystkich rynkach.

Wiek XXI, a wraz z nim globalizacja i umiędzynarodowienie największych lig europejskich, doprowadził do zwiększenia liczby inwestorów zagranicznych w krajowych ligach. Napływ pieniędzy z Azji, głównie krajów arabskich, zmienił modele funkcjonowania europejskich klubów, które inwestując ogromne pieniądze w młode talenty i rozwój swojej infrastruktury, stają się całkowicie zależne od partnerów biznesowych i sponsorów z zagranicy. Zaznaczyć należy, że w takich krajach jak Arabia Saudyjska czy Zjednoczone Emiraty Arabskie homoseksualność jest karana (Gdzie homoseksualizm wciąż uznawany jest za przestępstwo...). Właścicielami połowy z 20 klubów tworzących angielską Premier League są osoby pochodzące z krajów, gdzie nieheteronormatywność kwalifikowana jest jako poważne naruszenie norm społecznych lub przestępstwo (Dixon,

Cashmore, Cleland, 2022)². Nie budzi zatem zdziwienia fakt, że wsparcie dla społeczności LGBTQ+ w sporcie nie jest wyrażane jednogłośnie i wspólnie przez wszystkie podmioty angielskiego futbolu.

Przytoczone zjawiska i procesy wskazują często na to, że piłkarzowi łatwiej jest funkcjonować w środowisku, które zna i w którym odnosi sukcesy, rezygnując jednocześnie z prezentowania prawdziwego siebie. Homoseksualni sportowcy na najwyższym poziomie rozgrywkowym wybierają asymilację z braku alternatywy. Przekonanie, że model, w którym ukrywanie swojej orientacji seksualnej to jedyna możliwa postawa w profesjonalnej piłce jest powszechne, wobec czego *status quo* pozostaje niezmienione.

3. Alienacja

Alienacja jest pojęciem interdyscyplinarnym i pojawia się w pracach naukowych poruszających problemy z zakresu antropologii, psychologii, socjologii, politologii etc. Trudno podać definicję wyczerpującą, lecz należy wskazać wspólną dla różnych obszarów naukowych charakterystykę ww. pojęcia. Według Małgorzaty Fudalej (1987), alienację pokazać można na podstawie obiektywnego stanu położenia badanego podmiotu i towarzyszącej mu świadomości wyobcowania. Bez wątplenia mówić można o alienacji w kontekście klubów sportowych przeznaczonych tylko dla osób LGBTQ+. Co ciekawe, jest to alienacja świadoma, z wyboru. Stanowi ona odpowiedź na domniemaną postawę menadżerów, piłkarzy, kibiców czy właścicieli klubów, ponieważ w powszechnej opinii grupy te nie są nastawione pozytywnie do obecności mniejszości seksualnych w piłce nożnej.

Na uwagę zasługuje fakt, że, według badań przeprowadzonych w Anglii, 95% kibiców nie miałoby problemu z obecnością homoseksualnego piłkarza w ich drużynie. Z drugiej strony, 89% fanów przekonanych jest, że środowisko zareagowałoby negatywnie na coming out piłkarza. Ten interesujący paradoks wskazuje, że angielscy kibice są ekstremalnie otwarci na udział osób LGBTQ+ w rozgrywkach, ale jednocześnie przekonani, że inni nie popierają tego stanowiska. Kibice całkiem niesłusznie podejrzewają siebie nawzajem o homofobię (Dixon, Cashmore, Cleland, 2022). Przyjazne nastawienie fanów futbolu wobec mniejszości seksualnych potwierdzają również inne przeprowadzone niedawno badania (Cleland, Cashmore 2012). Mimo inkluzywności brytyjskiego społeczeństwa i tamtejszego środowiska piłkarskiego, zauważyć można charakterystyczne grupowanie się mniejszości LGBTQ+ w ramach własnych inicjatyw. Znaczącym przykładem może być powstała w 1992 r. International Gay and Lesbian Football Association (IGLFA), czyli federacja będąca głównym organem reprezentującym piłkę nożną skupiającą

² Stan na wiosnę 2021 r.

środowiska LGBTQ+. IGLFA jest także organizatorem Gay Games i innych rozgrywek dedykowanych grupom mniejszościowym (McCarthy, 2010). Mistrzostwa w piłce nożnej organizowane przez IGLFA odbywają się co roku, a ich głównym celem jest walka ze stereotypami dotyczącymi homoseksualnych mężczyzn.

Podobne inicjatywy skupiające kluby i organizacje grupujące osoby nieheteronormatywne powstają też w innych krajach i na różnych kontynentach (Yang, 2023). Dyscypliny sportowe takie jak lekkoatletyka czy siatkówka to domena European Gay and Lesbian Sporting Federation (EGLSF), czyli podmiotu, który obecnie skupia 115 klubów sportowych (About us). EGLSF corocznie organizuje Eurogames, które pretendują do miana największego europejskiego wydarzenia poświęconego widoczności osób LGBTQ+. Eurogames są licencjonowane przez EGLSF i co roku odbywają się w innym mieście europejskim, a ich przygotowaniem zajmuje się wybrana organizacja członkowska federacji.

Na przełomie lat 80. i 90., kiedy powstawały organizacje konsolidujące sportowe inicjatywy dla osób LGBTQ+, świat i środowisko piłkarskie były wrogo nastawione wobec osób nieheteronormatywnych, a Anglia walczyła z narastającymi problemami przemocy i agresji na stadionach (Jensen, 1992). Problem homofobii był jednak powszechny nie tylko na Wyspach Brytyjskich (Anderson, 2011). Obecnie, w kontekście, z jednej strony, środowiska piłkarskiego i innych sportów zdominowanych przez heteronormatywne normy (np. rugby), a z drugiej strony mniejszości seksualnych często przytacza się teorię IMT (Inclusive Masculinity Theory), która zakłada, że nawet w przypadku silnie zmaskulinizowanych środowisk nie ma już przyzwolenia na homofobię i mizoginię. Badania przeprowadzone w Anglii oraz Stanach Zjednoczonych pokazują, że męskie grupy, które niegdyś charakteryzowała agresja i wrogość wobec mniejszości stają się miejscami inkluzywnymi i przyjaznymi dla osób LGBTQ+ (Anderson, McGuire, 2010). Rory Magrath przeprowadził 20 wywiadów z angielskimi piłkarzami pochodzącymi z klasy robotniczej. Wynika z nich, że wyrażają oni inkluzywne podejście do osób nieheteronormatywnych (Magrath, 2021).

Jest to rewolucja w porównaniu z badaniami datowanymi na rok 2006, które jasno wykazały, że piłka nożna jest przestrzenią męskiej rywalizacji i dominacji heteronormatywnych standardów. Z badań wynika również, że amatorskie środowisko piłkarskie w Anglii nie było włączającą i przyjazną przestrzenią dla osób LGBTQ+ (Clayton, Humberston, 2006).

Postęp społeczny i zmiana mentalności mogłyby sugerować, że inicjatywy takie jak EGLSF czy IGLFA tracą sens, skoro powstały jako ruch oporu wobec fali homofobii. Mimo to, federacje te ciągle przyjmują w swoje szeregi nowe organizacje członkowskie i nie przestają się rozwijać. Problem dyskryminacji ze względu na orientację seksualną futbolu wydaje się tracić na znaczeniu, ale w dalszym ciągu widać, że osoby LGBTQ+ oddzielają się od piłkarskiej społeczności, tworząc własne inicjatywy, biorą udział w queerowych zawodach. Fenomenem ostatnich lat, również świadczącym o alienacji nieheteronormatywnych

sportowców, jest powstawanie amatorskich klubów identyfikujących się jako *LGBTQ+ football teams* (piłkarskie drużyny LGBTQ+), które stanowią przestrzeń dla homoseksualnych mężczyzn. Od 2018 r. funkcjonuje Bristol City Panthers, czyli drużyna LGBTQ+ finansowana przez Bristol City Robins Foundation – fundację należącą do lokalnego klubu Bristol City. W marcu 2024 r. działalność w mediach społecznościowych rozpoczęła grupa Rinos FC z Granady, która współpracuje z lokalnym klubem gejowskim Eclipse, zamieszczając jego logo na koszulkach i reklamując klub na swoim profilu na Instagramie. Dzięki aktywności w mediach społecznościowych, zidentyfikować można wiele podobnych inicjatyw, np. Cheltenham LGBTQ+ FC, London Titans FC, London Freedom FC, Hot Shots Köln. Interesującym przykładem opisywanego zjawiska jest hiszpańska drużyna Fenix FC, która zasłynęła pierwszym w historii składem złożonym z samych transpłciowych mężczyzn (Fenix FC Makes History...). Co ciekawe, kluby piłkarskie dla osób LGBTQ+ powstają najczęściej w dużych miastach Europy Zachodniej, gdzie osoby te cieszą się pełnią praw obywatelskich, a społeczeństwa są otwarte i akceptujące. Przyczyna tego zjawiska jest obecnie nieznana, co tylko potwierdza potrzebę przeprowadzenia dalszych badań w tej kwestii. Może być tak, że inicjatywy przeznaczone dla mniejszości nie powstają w krajach, gdzie wysoki jest odsetek przestępstw z nienawiści, a homofobia powszechna, ponieważ nie ma powszechnej akceptacji i poparcia dla takich inicjatyw. Z drugiej strony, to właśnie dyskryminacja i przemoc ze strony społeczeństwa prowadziły w przeszłości do wyodrębnienia środowisk LGBTQ+ (np. powstanie EGLSF czy ILGFA).

Co więcej, alienacja osób LGBTQ+ widoczna jest również w środowiskach kibicowskich. Rory Magrath zwraca uwagę, że w ostatnich latach³ zauważyć można wzrost *LGBT fan groups* w angielskiej piłce nożnej. Badacz zauważa, że prawie połowa spośród 92 profesjonalnych klubów występujących w angielskich ligach ma skonsolidowaną grupę kibiców ze społeczności LGBTQ+ (Magrath, 2021).

Fenomen powstawania grup kibicowskich dla osób LGBTQ+ można zaobserwować również w Niemczech. Dla kibiców Bayernu Monachium już w 2006 r. powstała inicjatywa Queerpass Bayern, a w tym samym roku ukonstytuował się również Volksparkjunnxx, czyli grupa kibicowska LGBTQ+ klubu Hamburger SV. Co więcej, w Niemczech inicjatywy kibicowskie dla osób LGBTQ+ zrzeszone są w Queer Football Fancubs (QFF). Według analizy poczynionej przez autora, siedem klubów Bundesligi, czyli najwyższej niemieckiej klasy rozgrywkowej, ma afiliowaną grupę kibiców LGBTQ+, a 16 z 18 klubów wyraża wsparcie dla społeczności LGBTQ+ poprzez wpisy w mediach społecznościowych lub symboliczne gesty, jak tęczowe opaski kapitańskie.

Według Magratha, fankluby LGBTQ+ zapewniają swoim członkom poczucie wspólnoty i przynależności oraz stanowią bezpieczną przestrzeń dla nieheteronormatywnych fanów piłki nożnej (Magrath, 2021). Z drugiej strony, przytaczane

³ Praca wydana w 2021 r.

wcześniej badania przeprowadzone przez tego samego badacza wskazują, że angielscy kibice tworzą grupę inkluzywną i akceptującą, a mimo to część osób LGBTQ+ wybiera kibicowanie w ramach zamkniętych fanklubów. Wobec tego przypuszczać można, że to poczucie wspólnoty i przynależności jest głównym powodem przyciągającym osoby nieheteronormatywne do gejowskich fanklubów. Tożsamość oparta na orientacji seksualnej musi być niezwykle silna. Nie ma bowiem inicjatyw zrzeszających Żydów czy wyznawców islamu kibicujących konkretnym angielskim drużynom, a przecież te grupy także narażone są na dyskryminację. Naturalnym efektem tego myślenia jest konstatacja, że osoby LGBTQ+ mają większe poczucie przynależności do swojej wspólnoty niż grupy etniczne. Zaznaczyć należy, że jest to jedynie hipoteza, której zamieszczenie może stanowić przyczynek do dalszych badań.

Funkcjonowanie organizacji sportowych zrzeszających osoby LGBTQ+ odgrywa nadal niezwykle istotną rolę w ruchu emancypacyjnym mniejszości seksualnych. Należy podkreślić, że takie instytucje zaczęły funkcjonować w obliczu narastającej fali homofobii. Obecnie Europa Zachodnia charakteryzuje się znacznie większym poziomem tolerancji i zrozumienia dla osób LGBTQ+. Wobec tego nasuwa się pytanie: dlaczego część osób LGBTQ+ wybiera funkcjonowanie w ramach hermetycznych środowisk zamiast tworzyć swoją tożsamość, będąc częścią różnorodnych organizacji?

Przykłady alienacji w piłce nożnej są zjawiskiem wymagającym dalszych badań. Jednoznacznie wskazują one jednak na komplikacje związane z integracją osób LGBTQ+ w środowisku sportowym.

Konkluzje

Piłka nożna to skomplikowane zależności finansowe, transakcje opiewające na setki milionów dolarów, reklamy napędzające sprzedaż odzieży sportowej; światowy biznes rządzi kibicami i piłkarzami na całym świecie. Błędne jest zakładanie niezależności zawodników, których losy leżą w rękach kadry zarządzającej. Można odnieść wrażenie, że zrzekają się oni swojej niezależności i prywatności na rzecz celebryckiego statusu. Oczywiście, jest to charakterystyka typowa dla wielkich biznesów, jednak tylko w środowisku piłkarskim stanowi również barierę dla potencjalnego coming outu. Porzucić należy myślenie „europocentryczne”. Wartości i prawa, które w państwach demokracji liberalnej są naturalne, nie znajdują odzwierciedlenia w państwach islamu, których wpływ na europejską piłkę jest coraz większy. Co więcej, umacniany przez lata wizerunek homofobicznego futbolu jest wyobrażeniem trudnym do zakwestionowania. Z drugiej strony, zauważyć można szereg inicjatyw i procesów świadczących o emancypacji gejów w amatorskiej piłce nożnej. Tak zwane działania *ad hoc* oraz organizacje sportowe

nienastawione na zysk charakteryzuje duża dostępność i niski próg wejścia, co powoduje, że organizacje LGBTQ+ zyskują coraz więcej widoczności. Nie są one jednak częścią głównego nurtu, a wręcz dystansują się od reszty środowiska piłkarskiego poprzez tworzenie przestrzeni wyłącznie dla osób LGBTQ+. Kwestią wymagającą dalszego zbadania jest charakterystyka np. *LGBTQ+ football teams*, a pytaniem bez odpowiedzi pozostaje, kiedy – i czy w ogóle – opisane inicjatywy i zjawiska ustąpią miejsca współistnieniu i pełnej emancypacji osób LGBTQ+ w sporcie. Bez wątpienia jednak, blisko trzydzieści lat po tragedii Justina Fashanu, coming out w profesjonalnej lidze wciąż byłby aktem niezwyklej odwagi.

Bibliografia

Prace zbiorowe

- Jensen, J. 1992. Fandom as pathology: The consequences of characterization. W: L. A. Lewis (red.), *The Adoring Audience. Fan Culture and Popular Media* (s. 9–26). London: Routledge.
- Kimmel, M. 1994. Masculinity as homophobia: Fear, shame, and silence in the construction of gender identity. W: H. Brod, M. Kaufman (red.), *Theorizing Masculinities* (s. 119–141). SAGE Publications.
- Letts, D., Magrath, R. 2022. English football, sexuality, and homophobia: Gay fans' perspectives on governance and visibility. W: D. S. Coombs, A. C. Osborne (red.), *Routledge Handbook of Sport Fans and Fandom* (s. 192–203). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780429342189-20>
- McCarthy, M. 2010. We are family: IGLFA World Championships. W: R. Sharpley, P.R. Stone (red.), *Tourist Experience* (s. 141–154). London: Routledge.

Czasopisma

- Anderson, E. 2011. Inclusive masculinities of university soccer players in the American Midwest. *Gender and Education* 23(6), s. 729–744. <https://doi.org/10.1080/09540253.2010.528377>
- Anderson, E., McGuire, R. 2010. Inclusive masculinity theory and the gendered politics of men's rugby. *Journal of Gender Studies* 19(3), s. 249–261. <https://doi.org/10.1080/09589236.2010.494341>
- Caudwell, J. 2011. 'Does your boyfriend know you're here?' The spatiality of homophobia in men's football culture in the UK. *Leisure Studies* 30(2), s. 123–138. <https://doi.org/10.1080/02614367.2010.541481>
- Clayton, B., Humberstone, B. 2006. A (pro)feminist analysis of male university football players' discourse. *International Review for the Sociology of Sport* 41(4), s. 295–316. <https://doi.org/10.1177/1012690207078380>

- Cleland, E., Cashmore, J. 2012. Fans, homophobia and masculinities in association football: Evidence of a more inclusive environment. *British Journal of Sociology* 63(2), s. 370–387. <https://doi.org/10.1111/j.1468-4446.2012.01414.x>
- Dixon, K., Cashmore, E., Cleland, J. (2022). Why are there still no gay professional association football players in men's major leagues? Revisiting the views of football fans in the United Kingdom. *Journal of Homosexuality* 69(8), s. 1653–1673. <https://doi.org/10.1080/00918369.2022.2040927>
- Fudalej, M. 1987. Alienacja w społeczeństwie masowym: Los ludzi marginesu czy powszechna kondycja ludzka? *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny* 2, s. 237–250.
- Fusco, C. 1995. Lesbians and locker rooms: Challenging lesbophobia. *Canadian Woman Studies / Les cahiers de la femme* 15(4), s. 67–70.
- Hughson, J., Free, M. 2011. Football's 'coming out': Soccer and homophobia. *England's Tabloid Press* 140(1), s. 117–125. <https://doi.org/10.1177/1329878X1114000115>
- Jones, L., McCarthy, M. 2010. Mapping the landscape of gay men's football. *Leisure Studies* 29(2), s. 161–173. <https://doi.org/10.1080/02614360903261487>
- Magrath, R. 2021. Gay male football fans' experiences: Authenticity, belonging and conditional acceptance. *Sociology* 55(5), s. 978–994. <https://doi.org/10.1177/0038038521994012>
- Yang, J. 2023. Creating a non-gender binary sports space: The nonbinary policy of Korean „Queer Women Games”. *Transgender Studies Quarterly* 10(2), s. 116–132.

Źródła internetowe

- About us, <https://www.eglsf.info/about-us/> (dostęp: 20.05.2025).
- Average annual salary of Premier League players tops £3m for first time, <https://www.theguardian.com/football/2019/dec/23/premier-league-salaries-manchester-city-nba-barcelona> (dostęp: 20.05.2025).
- Fenix FC Makes History as Europe's First All-Trans Soccer Team, <https://www.transvitae.com/fenix-fc-makes-history-as-europes-first-all-trans-soccer-team/> (dostęp: 20.05.2025).
- Gdzie homoseksualizm wciąż uznawany jest za przestępstwo? W jedenastu krajach osobom LGBT grozi kara śmierci, <https://tvn24.pl/swiat/prawa-osob-lgbt-w-ktorych-krajach-homoseksualizm-uznawany-jest-za-przestepstwo-gdzie-grozi-kara-smierci-st5741409> (dostęp: 20.05.2025).
- Ipsos Global Advisor, LGBT+ Pride 2023 Survey, <https://www.ipsos.com/sites/default/files/ct/news/documents/2023-05/Ipsos%20LGBT%2B%20Pride%202023%20Global%20Survey%20Report%20-%20rev.pdf> (dostęp: 20.05.2025).
- Justin Fashanu found hanged in lock-up garage, <https://www.independent.co.uk/news/justin-fashanu-found-hanged-in-lockup-garage-1161425.html> (dostęp: 20.05.2025).
- Thomas Hitzlsperger: 'I finally figured out that I preferred living with a man', <https://www.theguardian.com/football/2014/jan/08/thomas-hitzlsperger-gay-footballer-interview> (dostęp: 20.05.2025).